

Міністерство освіти і науки України
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
кафедра соціальної педагогіки та корекційної освіти

«До захисту допускаю»

завідувач кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти,
доктор педагогічних наук, професор

_____ Т.О. Логвиненко «____» _____ 2025 р.

Особливості організації волонтерської діяльності в сучасних умовах

Магістерська робота
на здобуття кваліфікації – Магістр з соціальної
роботи за спеціалізацією «Соціальна педагогіка»

Автор роботи: студент групи СР 2425М

Юрій ГУРСЬКИЙ _____

Науковий керівник: д. пед. н., професор

Тетяна ЛОГВИНЕНКО _____

Дрогобич, 2025

Захист кваліфікаційної магістерської роботи

«Особливості організації волонтерської діяльності в сучасних умовах»

Оцінка за стобальною шкалою: _____

Оцінка за національною чотирибальною шкалою: _____

Коротка мотивація захисту:

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper has a slight shadow on the right side, suggesting it's resting on a surface.

дата

Голова ДЕК _____ підпис

прізвище, ім'я

Секретар ДЕК _____
підпис

прізвище, ім'я

АНОТАЦІЯ

У магістерському дослідженні розкрито особливості організації волонтерської діяльності в сучасних умовах розвитку українського суспільства. Проаналізовано сутність волонтерства як соціально-педагогічного явища, розглянуто його функції, принципи, напрями та форми реалізації. Окрему увагу приділено нормативно-правовому забезпеченню волонтерської діяльності в Україні, а також сучасним викликам, зумовленим військовими діями, соціальною нестабільністю, міграційними процесами та цифровізацією.

У роботі визначено механізми організації волонтерської роботи, моделі управління волонтерськими командами, особливості мотивації волонтерів та технології координації їхньої діяльності. Досліджено проблеми, що виникають під час організації волонтерських ініціатив, та окреслено перспективні напрями їх удосконалення. Запропоновано практичні рекомендації для підвищення ефективності діяльності волонтерських організацій, освітніх установ та громадських спільнот.

Матеріали дослідження можуть бути використані в практиці соціальних педагогів, психологів, керівників волонтерських центрів, студентських об'єднань, органів місцевого самоврядування та громадських організацій.

Ключові слова: волонтерська діяльність, волонтер, організація волонтерства, соціальна підтримка, мотивація волонтерів, громадянське суспільство.

ANNOTATION

The thesis explores the specific features of organizing volunteer activities in the modern sociocultural context of Ukraine. The research examines the essence of volunteering as a socio-pedagogical phenomenon, highlighting its key functions, principles, forms, and areas of implementation. Special attention

is given to the legal framework regulating volunteer activities in Ukraine, as well as contemporary challenges caused by the ongoing war, social instability, migration processes, and rapid digitalization.

The study identifies mechanisms for organizing volunteer work, models of managing volunteer teams, volunteer motivation strategies, and tools for coordinating volunteer initiatives. It also analyzes the main difficulties that arise in volunteer management and outlines prospects for improving volunteering practices. Practical recommendations aimed at increasing the effectiveness of volunteer organizations, educational institutions, and community initiatives are proposed.

The results of the research can be used by social educators, psychologists, coordinators of volunteer centers, student associations, local authorities, and community organizations.

Keywords: volunteering, volunteer, volunteer management, social support, volunteer motivation, civil society.

ЗМІСТ

Стор.

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади волонтерської діяльності	9
1.1. Поняттєво-категоріальний апарат дослідження.....	9
1.2. Становлення і розвиток волонтерського руху в Україні.....	12
1.3. Нормативно-правова база волонтерства.....	16
1.4. Стан дослідження волонтерської діяльності в сучасній вітчизняній науці	19
Висновки до першого розділу.....	23
 РОЗДІЛ 2. Практичний досвід волонтерської діяльності	25
2.1. Особливості волонтерської діяльності в умовах війни.....	25
2.2. Напрями, форми і методи волонтерської діяльності	32
2.3. Волонтерство як складова професійної діяльності майбутнього соціального педагога	38
Висновки до другого розділу.....	43
 ВИСНОВКИ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	48
ДОДАТКИ	54

ВСТУП

Сучасні суспільні трансформації, викликані військовою агресією проти України, глобальними кризами, інтенсивними міграційними процесами, зростанням соціальної нерівності та потребами громад у швидкій мобілізації ресурсів, зумовлюють стрімкий розвиток волонтерського руху. Волонтерська діяльність стає не лише важливою складовою громадянського суспільства, а й потужним інструментом соціальної підтримки, консолідації населення, виховання активної життєвої позиції та формування культури взаємодопомоги. В умовах повномасштабної війни волонтерство в Україні набуло особливого значення: воно виконує гуманітарну, соціальну, освітню, інформаційну та навіть оборонну функції, забезпечуючи підтримку військових, внутрішньо переміщених осіб, цивільного населення, освітніх та соціальних закладів.

Актуальність теми дослідження зумовлена також тим, що волонтерська діяльність потребує професійної організації, координації, нормативно-правового забезпечення та науково обґрунтованих підходів до управління волонтерськими ресурсами. Поява великої кількості громадських ініціатив, благодійних фондів, молодіжних та студентських проєктів вимагає чіткого розуміння механізмів формування волонтерських команд, особливостей мотивації волонтерів, специфіки планування, комунікації та контролю за реалізацією волонтерських програм. У цих умовах особливої актуальності набуває дослідження організаційних особливостей волонтерської діяльності в сучасному суспільстві.

У науковій літературі питання волонтерства розглядають українські та зарубіжні дослідники, серед яких О. Безпалько, Т. Лях, Н. Заверико, Л. Коваль, В. Кириченко, А. Колодій, Дж. Вілсон, М. та ін. Вони висвітлюють зміст волонтерства, напрями підготовки волонтерів, моделі організації волонтерської роботи, особливості громадянської активності. Проте

комплексний аналіз організації волонтерської діяльності з урахуванням сучасних суспільних викликів, динаміки розвитку громадянського суспільства, цифровізації та соціальних змін залишається недостатньо висвітленим.

З огляду на зазначене, для виконання магістерського дослідження обрано тему: **«Особливості організації волонтерської діяльності в сучасних умовах».**

Мета дослідження – проаналізувати особливості організації волонтерської діяльності в сучасних умовах та визначити ефективні підходи до її планування, координації та реалізації.

Об’єкт дослідження – волонтерська діяльність як соціально-педагогічне явище.

Предмет дослідження – зміст, форми і методи волонтерської діяльності в сучасних умовах.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні підходи до визначення сутності волонтерської діяльності та її основних функцій.
2. Розкрити нормативно-правові засади організації волонтерства в Україні.
3. Дослідити сучасні форми, моделі та практики організації волонтерської діяльності.
4. Проаналізувати особливості мотивації та підтримки волонтерів у різних умовах соціальної взаємодії.
5. Запропонувати практичні рекомендації щодо удосконалення організації волонтерської роботи у сучасних соціальних умовах.

Методи дослідження: аналіз наукових джерел, порівняльний аналіз, систематизація, контент-аналіз, методи соціологічного опитування (анкетування, інтерв’ю), узагальнення практичного досвіду волонтерських організацій.

Наукова новизна полягає у комплексному осмисленні організаційних особливостей волонтерської діяльності в умовах сучасних суспільних викликів, а також у визначенні факторів, що впливають на ефективність роботи волонтерських ініціатив.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання запропонованих рекомендацій у діяльності волонтерських груп і центрів, громадських організацій, закладів освіти, органів місцевого самоврядування з метою підвищення якості координації та управління волонтерськими проєктами.

Апробація результатів дослідження. Матеріали дослідження пройшли апробацію на V Міжнародній науково-практичній конференції та опубліковані у доповіді на тему: «**Волонтерство як універсальний суспільний феномен**» у збірнику матеріалів конференції «Інноваційна наука: пошук відповідей на виклики сучасності» (м. Кривий Ріг, 21 листопада 2025 року). Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп, 2025. С. 454 – 456.

Структура роботи включає вступ, два розділи (6 параграфів), висновки до розділів і загальні висновки, список використаної літератури (53 джерела) та додатки. Загальний обсяг роботи становить 59 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Поняттєво-категоріальний апарат дослідження

У науковій літературі волонтерська діяльність розглядається як складне соціальне, педагогічне та громадянське явище, що інтегрує норми гуманізму, альтруїзму та соціальної відповідальності. Для чіткого розуміння змісту й структури волонтерської роботи необхідно розкрити ключові дефініції, зокрема поняття «волонтер», «волонтерська діяльність», «волонтерський рух», «волонтерська організація», «волонтерський менеджмент».

У сучасній науковій парадигмі термін «волонтер» визначається як особа, яка добровільно, безкорисливо та свідомо здійснює діяльність на благо інших людей чи суспільства.

На думку О. Безпалько, волонтер – це соціально активний громадянин, який бере участь у суспільно корисних ініціативах, керуючись моральними переконаннями та прагненням допомогти ближньому [2].

Міжнародна федерація Червоного Хреста трактує волонтера як людину, що здійснює діяльність на основі вільного вибору та внутрішньої мотивації, не очікуючи матеріальної винагороди. Дж. Вілсон підкреслює, що волонтерство є формою соціальної участі, в якій добровольці реалізують особистісні й громадянські мотиви, взаємодіючи з громадою [56].

Таким чином, волонтер – це не лише учасник благодійного процесу, а й суб'єкт громадянського суспільства, носій соціальної активності та ініціативності.

Для дослідження сучасного волонтерського руху важливо з'ясувати, що мають на увазі під поняттям «волонтерська діяльність». В українському законодавстві термін «волонтерська діяльність» визначений Законом України «Про волонтерську діяльність» (2011), де її описано як добровільну,

соціально спрямовану, неприбуткову діяльність, що здійснюється на благо суспільства або окремих соціальних груп [17].

У науковій літературі волонтерська діяльність характеризується через низку ознак: добровільність, безоплатність, суспільна корисність, організованість та соціальна значущість [31; 20].

Зарубіжні дослідники відзначають, що волонтерська діяльність – це одна із форм громадянської участі, яка може мати індивідуальний або колективний характер, реалізовуватися через організації або спонтанні ініціативи [56].

Отже, волонтерська діяльність – це систематична або епізодична діяльність, спрямована на допомогу людям, громадам та суспільству, що поєднує альтруїстичні мотиви та елементи соціальної відповідальності.

Звернемось також до сучасних визначень поняття «волонтерський рух» в сучасних наукових джерелах. Волонтерський рух розглядається як сукупність організованих і стихійних форм волонтерської активності населення, що відображають рівень розвитку громадянського суспільства. За Л. Коваль, волонтерський рух – це соціальний процес, що відбиває готовність громад до самоорганізації та розв'язання соціально значущих проблем [24].

У сучасних умовах волонтерський рух в Україні вирізняється високою динамічністю та національно-консолідаційними функціями, що особливо проявилось після 2014 року та в період повномасштабної війни (з 2022 р.) [23].

Важливим для дослідження є термін «волонтерська організація». В наукових джерелах зустрічаємо пояснення, що волонтерська організація – це юридична або неформальна структура, котра забезпечує організацію, координацію та розвиток волонтерської діяльності. Дослідниця Т. Лях визначає такі організації як соціально орієнтовані інституції, що здійснюють доброчинну, гуманітарну, культурно-освітню та іншу суспільно корисну діяльність на основі добровільної участі громадян [30].

Волонтерські організації можуть бути благодійними фондами, громадськими організаціями, молодіжними об'єднаннями, студентськими волонтерськими центрами тощо.

Серед ключових термінів волонтерства зустрічаємо поняття «волонтерський менеджмент». Сучасні дослідники (L. Brudney, M. Hager) використовують термін «волонтерський менеджмент» для позначення системи управління волонтерами, яка включає:

- рекрутинг і відбір волонтерів;
- їх підготовку та навчання;
- координацію діяльності;
- мотиваційні механізми;
- моніторинг та оцінювання результатів діяльності [56].

У працях українських науковців (Н. Заверико, В. Кириченко) зазначено, що ефективний менеджмент волонтерської діяльності визначає сталість та результативність волонтерських програм, сприяє розвитку компетентностей волонтерів і підвищує рівень їх залученості.

Потрібно також уточнити значення понять «добровільність» і «мотивація волонтерів». Так, добровільність є базовим принципом, що означає свідомий, вільний вибір участі у волонтерській діяльності. Мотивація волонтерів інтерпретується як система внутрішніх і зовнішніх чинників, які спонукають до добровільної діяльності.

На думку дослідників мотивація волонтерів може бути соціальною, альтруїстичною, нормативною, особистісно-орієнтованою, кар'єрною чи ціннісною [56].

Українські науковці (Безпалько О., Лях Т.) виокремлюють внутрішню (цінності, переконання) та зовнішню (соціальні норми, підтримка колективу) мотивацію.

1.2. Становлення і розвиток волонтерського руху в Україні

Волонтерський рух в Україні має багатовікові культурні та історичні традиції, що ґрунтуються на цінностях взаємодопомоги, громадянської солідарності, благодійності та самоорганізації громад. Його розвиток відбувався нерівномірно, проходячи кілька ключових етапів, які визначили сучасний характер українського волонтерства.

Звернемось до історичних витоків українського волонтерства, становлення і розвиток волонтерського руху має свою довгу історію як в світовому просторі, так і в Україні.

Елементи добровільної допомоги та суспільної ініціативи були властиві українському суспільству з давніх часів. У традиційній культурі це проявлялося через взаємну підтримку в громаді (толока, громадські зібрання), церковну благодійність, діяльність братств і громадських об'єднань. Дослідники відзначають, що українські братства XVI–XVIII ст. виконували функції волонтерських інституцій, оскільки організовували допомогу нужденним, утримували школи, лікарні, притулки [24].

У XIX – поч. XX ст. важливу роль у розвитку добровільних ініціатив відіграли просвітницькі товариства («Просвіта»), жіночі організації, молодіжні об'єднання («Пласт»), благодійні товариства.

Як зазначають історики, які досліджують процеси становлення і розвитку волонтерського руху, саме ці структури заклали свого часу основи організованого громадянського волонтерства в Україні. За останні десятиліття волонтерство в Україні пройшло декілька періодів свого розвитку. Один із них – період незалежності України (1991–2013 рр.)

Після проголошення незалежності України у 1991 році розпочався активний розвиток інститутів громадянського суспільства, в тому числі волонтерського руху. У цей період формуються перші сучасні громадські

організації та благодійні фонди, що реалізують гуманітарні, соціокультурні та екологічні програми (Український фонд «Відродження», Карітас-Україна, Червоний Хрест України та ін.).

Важливим кроком стало прийняття Закону України «Про волонтерську діяльність» (2011), який уперше на законодавчому рівні визначив поняття волонтерства, форми та напрями діяльності волонтерів, права й обов'язки волонтерських організацій. Це створило правові передумови для інституційного розвитку волонтерства як масового руху.

Науковці зазначають, що у цей період волонтерство набуває рис громадянської активності, інтегрується в освітній і соціальний простір, з'являються студентські волонтерські центри, молодіжні ініціативи [30; 31].

Наступний період розвитку окреслений такими історичними подіями як Революція Гідності та початок сучасного етапу волонтерського руху (2013–2014 рр.). Період Революції Гідності (2013–2014) став переломним моментом, коли волонтерський рух набув масового, національно-консолідаційного характеру. Волонтери забезпечували медичну допомогу, логістичну підтримку протестувальників, інформаційний супровід, охорону та організацію громадських просторів.

З початком російської агресії у 2014 році волонтерський рух перетворився на ключовий ресурс оборони країни. Добровольці забезпечували армію екіпіруванням, транспортом, медикаментами, засобами зв'язку; організовували гуманітарні поставки, евакуацію населення, підтримку внутрішньо переміщених осіб. На думку дослідників, саме тоді волонтерський рух став «феноменом національної стійкості» [23].

В наступні роки з'являються потужні волонтерські організації та ініціативи: «Повернись живим», «Армія SOS», «Народний тил», «Волонтерський рух «Українська волонтерська служба», студентські та місцеві волонтерські штаби.

Ще один етап розвитку волонтерства, це 2015–2021 рр., коли активно відбувалась інституціалізація та професіоналізація волонтерської діяльності.

Після 2015 року волонтерський рух увійшов у фазу професіоналізації та інституційного зміцнення. Почала зростати роль:

- проектного менеджменту у волонтерстві,
- навчання волонтерів,
- створення волонтерських центрів при ЗВО,
- розвитку муніципального волонтерства,
- інтеграції волонтерських програм у соціальні служби,
- розробки стандартів діяльності волонтерів.

У цей період, як підкреслюють дослідники (Безпалько О., Заверико Н.), зростає важливість розвитку компетентностей волонтерів. Значно підвищилась роль координаційних центрів та посилилось налагодження партнерства між громадою, владою та освітніми установами.

Волонтерський рух після початку повномасштабної війни (з 2022 р.) суттєво активізувався. Фактично з 24 лютого 2022 року розпочався новий етап розвитку волонтерства – масштабний, всенародний та надзвичайно мобілізований. Цей період характеризується такими тенденціями:

1. *Масовість*: сотні тисяч громадян долучаються до волонтерської діяльності; допомога стала частиною повсякденності суспільства.
2. *Цифровізація*: широке використання онлайн-платформ («Волонтер», «Спільнокошт», соціальні мережі), електронних комунікацій.
3. *Гуманітарний фокус*: допомога військовим, цивільному населенню, евакуація, медичне забезпечення, логістика.
4. *Глобалізація волонтерства*: створення міжнародних громадських кампаній, співпраця з організаціями з діаспори, залучення іноземних волонтерів.
5. *Мережевість*: формування локальних волонтерських штабів, партнерських ініціатив, об'єднання активістів у горизонтальні мережі.

6. *Посилення ролі жінок та молоді в волонтерському русі* (понад 60 % активних волонтерів – жінки; значна частка – студенти та молодь).

Аналітики зазначають, що українське волонтерство стало «моделлю громадянської мобілізації, що привернула увагу всього світу».

Одночасно слід визнати, що сучасний волонтерський рух супроводжується низкою проблем і труднощів, а перспективи розвитку мають свої специфічні характеристики.

Попри суттєву динаміку позитивних змін, українське волонтерство стикається з такими проблемами:

- відсутність сталого фінансування;
- психологічне вигорання волонтерів;
- потреба в професійній підготовці та менеджменті;
- правові колізії;
- недостатня підтримка від органів місцевої влади в окремих регіонах.

Не зважаючи на існуючі труднощі, волонтерський рух продовжує активно діяти і розвиватись. Він має перспективи розвитку, які передбачають:

- професіоналізацію волонтерських служб;
- інтеграцію волонтерства в освітні програми;
- розвиток мережових волонтерських платформ;
- посилення партнерства в парадигмі «держава – громади – бізнес»;
- впровадження європейських стандартів волонтерської діяльності.

1.3. Нормативно-правова база волонтерства

Нормативно-правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні є ключовою передумовою її організованості, ефективності та суспільного

визнання. Сучасна правова система, що регулює волонтерство, сформувалася внаслідок поступового розвитку законодавства, адаптації національних норм до міжнародних стандартів та посилення ролі громадянського суспільства.

Волонтерський рух регламентується низкою законів, серед яких Закони, що визначають правові засади здійснення волонтерської діяльності; нормативні акти, що регулюють соціальні та гуманітарні напрями волонтерства; Міжнародні нормативні акти та стандарти; а також правові аспекти, що стосуються волонтерства в умовах воєнного стану.

Основним нормативним актом, що визначає правові засади здійснення волонтерської діяльності, є Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 року № 3236-VI.

У ньому закріплено:

- визначення понять «волонтер» і «волонтерська діяльність»;
- сфери здійснення волонтерської діяльності;
- права й обов'язки волонтерів та волонтерських організацій;
- порядок залучення волонтерів до надання соціальних послуг;
- державні гарантії та стандарти підтримки волонтерської діяльності

[17].

Закон став першим системним документом, який унормував діяльність волонтерів та забезпечив правову основу їх залучення до соціальних програм. Дослідники зазначають, що ухвалення закону стало важливим етапом інституціоналізації волонтерського руху в Україні [31; 20].

Після 2014 року відбулись зміни у законодавстві. У зв'язку з військовою агресією Росії проти України у 2014 році було внесено низку змін, спрямованих на розширення можливостей волонтерів у сфері оборони, медицини та соціального захисту, зокрема:

- згідно зі змінами до Закону України «Про волонтерську діяльність» (2015, 2020, 2022 рр.) волонтери отримали можливість офіційно надавати

допомогу Збройним силам України, підрозділам територіальної оборони та військовим шпиталям;

- спрощено процедури реєстрації волонтерських організацій;
- розширено права іноземних волонтерів;
- унормовано діяльність волонтерів у зонах бойових дій.

Правознавці підкреслюють, що саме цей період став критично важливим для адаптації законодавства до реалій сучасної війни та гуманітарної кризи [23].

Волонтерська діяльність також регулюється низкою спеціальних актів, серед яких ті, що регулюють соціальні та гуманітарні напрями волонтерства.

Серед них:

➤ Закон України «Про соціальні послуги» (2019), який визначає можливість залучення волонтерів до надання соціальних послуг та встановлює вимоги до їх підготовки і супроводу;

➤ Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» (2012), що унормовує діяльність благодійних фондів, значна частина яких реалізує волонтерські програми;

➤ Закон України «Про громадські об'єднання» (2012), яким визначаються організаційно-правові засади діяльності НУО, що виступають ключовими інституціями волонтерства;

➤ Кодекс цивільного захисту України (2012) – передбачає участь добровольців у заходах цивільного захисту, рятувальних операціях та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

➤ Постанова Кабінету Міністрів України № 1112 (2015), яка регламентує порядок залучення іноземних волонтерів до діяльності на території України.

Ці документи визначають широкий спектр можливостей щодо участі волонтерів у соціальній, гуманітарній, медичній, освітній та надзвичайній діяльності.

Міжнародні нормативні акти та стандарти також беруться до уваги під час розробки вітчизняної нормативно-правової бази з питань волонтерської діяльності. Українське законодавство значною мірою узгоджується з міжнародними актами та рекомендаціями, такими як : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Про волонтерство», Європейська хартія волонтерства (2011), Рекомендації Європейської комісії щодо молодіжного волонтерства (2016), документи UN Volunteers, IFRC, UNESCO та інші.

Зокрема:

– Резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Про волонтерство» (2021) визначає волонтерський рух як ключову складову сталого розвитку та громадянської активності;

– Європейська хартія волонтерства (2011) встановлює стандарти захисту прав волонтерів, прозорості організацій та якості волонтерських програм.

– Рекомендації Європейської комісії щодо молодіжного волонтерства (European Solidarity Corps, 2016) визначають стандарти залучення молоді до волонтерських ініціатив;

– документи UN Volunteers, IFRC, UNESCO регулюють гуманітарну та соціальну волонтерську діяльність.

За висновками дослідників (Wilson J., Ellis S.), імплементація міжнародних норм підвищує професійність волонтерської діяльності та сприяє інтеграції України у глобальний простір волонтерства [56].

Розгляд правових аспектів волонтерського руху в умовах воєнного стану свідчить, що з початком повномасштабної війни (2022 р.) уряд ухвалив низку додаткових нормативних актів, спрямованих на регулювання діяльності волонтерів у зонах бойових дій. Вони передбачають:

- спрощення митного оформлення гуманітарної допомоги (Постанова КМУ № 224, 2022);
- впровадження цифрової платформи «єВолонтер»;

- унормування діяльності волонтерських штабів територіальних громад;
- розширення повноважень органів місцевого самоврядування у сфері координації волонтерства.

Таким чином, законодавство було адаптовано до потреб воєнного часу та спрямовано на забезпечення правових гарантій для здійснення гуманітарної допомоги.

На думку українських науковців (Лях Т., Заверико Н., Кириченко В. та ін.), чинна правова база створює можливості для розвитку волонтерського руху, але потребує подальшого вдосконалення, зокрема в питаннях:

- захисту прав волонтерів у зоні бойових дій;
- спрощення реєстраційних процедур;
- підвищення прозорості організацій;
- соціального захисту та страхування волонтерів;
- регулювання цифрового волонтерства.

1.4. Стан дослідження волонтерської діяльності в сучасній вітчизняній науці

Волонтерська діяльність в Україні є об'єктом міждисциплінарних наукових досліджень, що охоплюють соціальну педагогіку, соціальну роботу, психологію, соціологію, управління соціальними процесами та громадянське суспільство. Особливої актуальності дослідження волонтерства набули після 2014 року та в умовах повномасштабної війни 2022 року, коли волонтерський рух став одним із ключових факторів національної стійкості.

Аналіз сучасного вітчизняного наукового дискурсу показує, що волонтерство розглядається у кількох наукових напрямках: теоретико-

методологічному, соціально-педагогічному, соціально-психологічному та практико-орієнтованому.

Теоретико-методологічні підходи до дослідження волонтерства реалізують вітчизняні автори (О. Безпалько, Л. Коваль, Н. Заверико, Т. Лях), визначаючи його як соціальне явище, що ґрунтується на принципах гуманізму, громадянської активності та безкорисливості. У працях цих дослідників подаються:

- категоріальний апарат волонтерської діяльності;
- моделі організації волонтерських ініціатив;
- принципи та цінності волонтерського руху;
- соціально-педагогічні умови розвитку волонтерства.

Так, науковець О. Безпалько трактує волонтерство як форму соціально орієнтованої діяльності, яка поєднує особистісні ресурси громадян із потребами суспільства та громади. Т. Лях та Н. Заверико підкреслюють значення волонтерства у розвитку громадянського суспільства та формуванні соціального капіталу [2; 31].

Активно здійснюються соціально-педагогічні дослідження волонтерської діяльності. У межах соціальної педагогіки волонтерство досліджується як:

- засіб соціального виховання молоді;
- форма соціальної підтримки сімей, дітей та вразливих груп населення;
- інструмент формування громадянської компетентності;
- педагогічна технологія професійної підготовки майбутніх фахівців.

Дослідники (Гевчук Н., Опалюк Т.) вказують, що участь у волонтерській діяльності сприяє розвитку соціальної активності, емпатії, відповідальності та морально-етичної позиції молоді. [10].

Окремим напрямом досліджень стало вивчення питань волонтерства студентської молоді (Л. Міщик, Т. Лях). У межах цього напрямку аналізуються:

- мотиваційні чинники;
- педагогічні умови залучення студентів;
- діяльність волонтерських центрів при ЗВО;
- вплив волонтерства на професійну підготовку майбутніх соціальних педагогів та соціальних працівників.

У сучасній українській психології досліджуються соціально-психологічні аспекти волонтерства. Явище волонтерства розглядається як процес, що пов'язаний із:

- формуванням внутрішньої мотивації;
- розвитком просоціальної поведінки;
- подоланням стресу;
- підвищенням рівня рефлексії і стійкості;
- психологічним благополуччям волонтерів.

Дослідники (Н. Дятленко, І. Пінчук, В. Кириченко) акцентують увагу на ризиках вигорання, переживанні травматичного досвіду, необхідності психологічної підтримки волонтерів, особливо тих, хто працює у прифронтових та деокупованих територіях [23].

Соціологічні дослідження волонтерської активності здійснюють Ю. Сорока, Г. Яворська, О. Клімов та інші. Науковці аналізують:

- структуру та динаміку волонтерського руху;
- фактори залучення громадян до волонтерства;
- роль волонтерства у формуванні громадянського суспільства;
- волонтерську активність в умовах політичних криз та війни;
- соціальну мобілізацію населення.

Згідно з аналітичними звітами Української Волонтерської Служби (2023), після 2022 року понад 80 % українців хоча б раз брали участь у

волонтерській діяльності, що свідчить про унікальне зростання громадянської активності.

Дослідження волонтерства в умовах війни стали окремим блоком сучасних праць. Вони присвячені ролі волонтерства під час російсько-української війни (В. Кириченко, Л. Коваль, аналітики Червоного Хреста України та Карітасу). У цих дослідженнях аналізуються:

- трансформація волонтерського руху після 2014 року;
- феномен масового мобілізаційного волонтерства після 2022 року;
- поява нових форм допомоги — евакуація, медична підтримка, цифрове волонтерство;
- роль волонтерів у гуманітарній, соціальній та оборонній сферах;
- міжнародна співпраця волонтерських організацій.

Цей напрям вважається одним із найбільш актуальних у сучасній науці.

В останні роки в українській науці набули поширення практико-орієнтовані дослідження. Вітчизняні науковці аналізують практичні аспекти організації волонтерства, а саме:

- моделі управління волонтерськими організаціями (Заверико Н.);
- стандарти підготовки волонтерів (Штих Т.);
- логістичні моделі гуманітарної допомоги;
- партнерство між громадськими організаціями та місцевими громадами;
- цифрові стратегії волонтерських рухів.

Особливу увагу дослідники приділяють стандартам роботи волонтерів у кризових умовах та питанням безпеки.

Важливу роль у дослідженні волонтерства відіграють аналітичні звіти та офіційні джерела:

- звіти Української Волонтерської Служби (2022–2023);
- статистика Червоного Хреста України;
- річні звіти Карітас-Україна;

- дані ООН, UNICEF, UNHCR щодо волонтерства в Україні;
- моніторингові звіти громадянського суспільства (Інститут громадянського суспільства, ICAP «Єднання»).

Ці джерела містять актуальні дані про масштаби волонтерської активності, потреби населення, динаміку гуманітарної ситуації.

Висновки до 1 розділу

Поняттєво-категоріальний апарат волонтерської діяльності включає низку взаємопов'язаних дефініцій, що формують наукове уявлення про сутність, структуру та зміст волонтерства. Їх комплексне розуміння дозволяє дослідити волонтерство як багатовимірне соціальне явище та створює теоретичне підґрунтя для подальшого аналізу процесів організації волонтерської діяльності в сучасних умовах.

Волонтерський рух в Україні має глибоке історичне підґрунтя та пройшов значну еволюцію — від традиційних форм громадської взаємодопомоги до сучасних структурованих і масштабних волонтерських ініціатив. У період незалежності, особливо після 2014 року, волонтерство стало важливим елементом громадянського суспільства та чинником національної консолідації.

Події Революції Гідності та військова агресія суттєво прискорили його розвиток, а повномасштабна війна з 2022 року перетворила волонтерський рух на ключовий ресурс підтримки держави та населення.

Отже, сучасне українське волонтерство — це динамічне, інституціоналізоване та суспільно значуще явище, яке відіграє важливу роль у забезпеченні стійкості країни та розвитку громадянського суспільства.

Нормативно-правова база волонтерства в Україні є розгалуженою та багаторівневою системою, що включає національні закони, підзаконні акти та міжнародні документи. Вона забезпечує правові умови для залучення

громадян до волонтерської діяльності, визначає механізми її організації та захисту учасників. Водночас динамічні соціальні процеси, особливо в умовах війни, вимагають її подальшого вдосконалення та адаптації до нових викликів.

Аналіз стану дослідження волонтерської діяльності у сучасній вітчизняній науці показує, що волонтерство розглядається як багатовимірне соціальне явище, яке активно вивчається у межах соціальної педагогіки, соціальної роботи, психології, соціології та менеджменту. Вітчизняні дослідники розкривають теоретичні основи волонтерства, аналізують його соціальний та педагогічний потенціал, досліджують мотивацію та стан волонтерів, а також практичні моделі організації діяльності.

Особливо інтенсивно вивчається феномен волонтерства в умовах війни, що визначає сучасну наукову проблематику. У цілому стан вітчизняних досліджень свідчить про активний розвиток наукової думки та підвищення уваги до волонтерства як стратегічного ресурсу суспільного розвитку.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Особливості волонтерської діяльності в умовах війни

Повномасштабна війна, розпочата російською федерацією проти України у 2022 році, спричинила безпрецедентний сплеск волонтерської активності та стала ключовим фактором трансформації волонтерського руху. Діяльність добровольців набула масштабного, системного та високоризикового характеру, що зумовило формування нових організаційних моделей, підходів до координації, логістики й забезпечення безпеки волонтерів.

Умови війни актуалізують низку специфічних аспектів волонтерської діяльності, які слід розглядати з позицій соціальної роботи, кризового менеджменту, військової логістики та гуманітарного реагування.

Підвищення ролі волонтерства у національній безпеці та обороні.

Волонтери виконують важливі функції в системі обороноздатності країни. Їхня діяльність включає:

- забезпечення Збройних сил України амуніцією, засобами захисту, оптикою, транспортом, дронами;
- організацію логістичних операцій і гуманітарних коридорів;
- інформаційно-медійний супровід оборонних кампаній;
- допомогу в евакуації мирного населення з небезпечних територій;
- підтримку підрозділів територіальної оборони та добровольчих формувань.

Як зазначають експерти, після 2022 року волонтерський рух став «частиною оборонної інфраструктури країни», взявши на себе значний обсяг забезпечення армії та тилу.

Розширення видів волонтерської діяльності в умовах війни.

Сучасні умови воєнного стану формують широкий спектр видів волонтерської активності, які умовно можна поділити на декілька груп: гуманітарне, військове, медичне, логістичне та евакуаційне, психологічно-підтримувальне, інформаційно-цифрове.

Гуманітарне волонтерство включає організацію гуманітарних вантажів, забезпечення населення продуктами, одягом, ліками, гігієнічними наборами, генераторами, обігрівачами. Особливо актуальним є забезпечення ВПО (внутрішньо переміщених осіб), людей з інвалідністю, дітей та літніх людей.

Військове волонтерство охоплює збір коштів, закупівлю спорядження, ремонт техніки, виробництво окопних свічок, маскувальних сіток, окопних буржуйок, дронів-камікадзе, FPV-дронів.

Медичне волонтерство передбачає допомогу у шпиталях, підготовку тактичних аптечок, транспортування поранених, роботу парамедиків та добровольців-медиків.

Логістичне та евакуаційне волонтерство здійснює організацію транспорту, перевезення людей із зон бойових дій, доставка гуманітарних вантажів у прифронтові райони.

Психологічно-підтримувальне волонтерство забезпечує робота з травмованими сім'ями, дітьми війни, ветеранами; здійснює кризове консультування та соціальний супровід.

Інформаційне та цифрове волонтерство передбачає аналітику, кіберзахист, волонтерство у сфері інформаційних кампаній, протидію російській пропаганді, управління соціальними мережами волонтерських рухів.

До особливостей організації та координації волонтерства під час війни можна віднести: високий рівень ризику та необхідність безпеки; мережевість та горизонтальну координацію; високу швидкість мобілізації ресурсів; взаємодію з міжнародними партнерами; підвищення прозорості та звітності.

Високий рівень ризику та необхідність безпеки визначається тим, що волонтери часто працюють у прифронтових і деокупованих територіях, наражаючись на фізичну небезпеку. Це вимагає:

- обов'язкових інструктажів із безпеки;
- використання засобів індивідуального захисту;
- координації з військовими адміністраціями;
- дотримання правил пересування в зоні бойових дій.

Мережевість та горизонтальна координація характеризується тим, що у воєнний час утворюються динамічні волонтерські мережі, де рішення ухвалюються швидко, без зайвої бюрократії.

Координація часто здійснюється через:

- месенджери (Telegram, Signal);
- цифрові платформи («єВолонтер», «Краудфандинг»);
- соціальні мережі.

Висока швидкість мобілізації ресурсів відповідає гострим потребам, що щоденно змінюються – необхідно терміново збирати, закуповувати, пакувати та доставляти допомогу. Це потребує навичок кризового менеджменту та логістики.

Взаємодія з міжнародними партнерами передбачає, що волонтери активно співпрацюють із діаспорами, благодійними фондами, міжнародними волонтерськими організаціями (UN Volunteers, IFRC, USAID, UNICEF).

Підвищення прозорості та звітності, відповідаючи на виклики війни, має сприяти встановленню довіри, для чого волонтерські фонди запроваджують:

- відкриту фінансову звітність;
- онлайн-моніторинг витрат;
- регулярні публічні звіти.

Психологічні та емоційні аспекти волонтерської діяльності обумовлюють здійснення супроводу волонтерства під час війни, як реагування на такі прояви, як:

- підвищеним рівнем стресу;
- ризиком емоційного вигорання;
- частими травматичними ситуаціями;
- високою особистою відповідальністю за життя людей.

Тому важливо забезпечувати:

- психологічну підтримку волонтерів;
- тренінги зі стресостійкості;
- супервізії та групи підтримки;
- дотримання режиму праці та відпочинку.

Суттєво змінюється роль молоді у волонтерській діяльності в умовах війни. Молодь та студенти стають найбільш активними учасниками волонтерського руху. Вони залучені до:

- плетіння маскувальних сіток;
- збору гуманітарної допомоги;
- проєктів цифрового волонтерства;
- соціальних ініціатив для військових та дітей;
- інформаційних кампаній.

У закладах вищої освіти (ЗВО) створюються волонтерські штаби, центри підтримки внутрішньо переміщених осіб (ВПО), психологічні кімнати, проводять навчання для волонтерів.

Сьогодні можна вести мову про окремі, самостійні види волонтерської діяльності. Волонтерство має чітко виражені складові, самостійні напрями (види) волонтерської діяльності.

Волонтерська діяльність у сучасному суспільстві постає як багатокомпонентне соціально значуще явище, що охоплює різні сфери життєдіяльності та забезпечує задоволення нагальних суспільних потреб. Її

масштаб, функціональне призначення та організаційні форми визначаються рівнем розвитку громадянського суспільства, соціально-економічною ситуацією та актуальними викликами, серед яких особливе місце належить військовим діям, гуманітарним кризам і цифровій трансформації.

На основі узагальнення наукових підходів, зокрема праць О. Безпалько, Н. Заверико, Л. Коваль, Т. Лях, а також відповідно до положень Закону України «Про волонтерську діяльність» (2011), виділяють декілька ключових видів волонтерської активності:

- гуманітарне волонтерство,
- соціальне волонтерство,
- медичне волонтерство,
- волонтерство у сфері оборони та безпеки,
- психологічне волонтерство,
- освітнє та культурно-просвітницьке волонтерство,
- екологічне волонтерство,
- диджитальне (цифрове) волонтерство,
- волонтерство в надзвичайних ситуаціях,
- корпоративне волонтерство,
- молодіжне та студентське волонтерство.

Гуманітарне волонтерство є одним із найпоширеніших видів добродійної діяльності й охоплює надання допомоги особам, що постраждали від війни, стихійних лих чи інших кризових ситуацій. Воно включає формування та доставку гуманітарних вантажів, забезпечення населення продуктами харчування, речами першої необхідності, медикаментами, предметами гігієни.

В умовах збройного конфлікту цей вид волонтерства відіграє ключову роль у підтримці цивільного населення та внутрішньо переміщених осіб.

Соціальне волонтерство передбачає роботу з вразливими категоріями населення: людьми похилого віку, особами з інвалідністю, дітьми-сиротами,

сім'ями, які опинилися в складних життєвих обставинах, та внутрішньо переміщеними особами.

Основні форми такої діяльності – соціальний супровід, допомога в побуті, організація дозвілля, проведення профілактичних заходів. У науковій літературі підкреслюється його значення як чинника соціальної інтеграції та соціального виховання.

Медичне волонтерство зорієнтоване на підтримку системи охорони здоров'я: допомогу шпиталю, транспортування поранених, підготовку тактичних аптек, участь у парамедичних ініціативах.

Зміст діяльності волонтера у цій сфері вимагає спеціальних навичок і високої відповідальності, оскільки здійснюється в умовах фізичного та емоційного навантаження.

Окремим напрямом, який має особливе значення в Україні, є волонтерство, спрямоване на підтримку обороноздатності держави. Воно охоплює забезпечення військовослужбовців амуніцією, технічними засобами, дронами, транспортом; виготовлення маскувальних сіток, окопних свічок, буржуйок; участь у логістичних операціях. Дослідники наголошують, що з 2014 року цей напрям формує унікальний феномен суспільної мобілізації.

Психологічна допомога (*психологічне волонтерство*) набуває дедалі більшого значення в умовах війни, коли значна частина населення переживає стрес, травму чи втрату.

Волонтери здійснюють кризове консультування, організовують групи взаємопідтримки, проводять арт-терапевтичні заходи, працюють із дітьми, ветеранами, сім'ями військовослужбовців. Цей вид волонтерства потребує спеціальної підготовки та супервізійної підтримки.

Освітнє волонтерство пов'язане з проведенням тренінгів, майстер-класів, лекцій, організацією мовних клубів, інтелектуальних та культурних заходів. Воно сприяє розвитку соціальної активності молоді, формуванню громадянської свідомості, підвищенню рівня освіченості та соціальної

адаптації різних груп населення. У закладах освіти цей напрям є важливою частиною волонтерських центрів та молодіжних ініціатив.

Екологічна волонтерська активність орієнтована на збереження природного середовища – прибирання територій, висадку дерев, екопросвіту, участь у природоохоронних проєктах, розвиток екологічної культури населення. Вона виконує виховну та суспільно-консолідуючу функції.

Сучасні процеси цифровізації спричинили появу нового виду волонтерства, що здійснюється в онлайн середовищі – *диджитальне (цифрове) волонтерство*. До нього належать інформування населення, модерація соціальних мереж, створення інформаційних кампаній, участь у кіберзахисті, онлайн-координація гуманітарних проєктів. У контексті інформаційної війни цифрове волонтерство виконує стратегічну функцію протидії дезінформації.

Волонтерство в надзвичайних ситуаціях, коли волонтери беруть участь у ліквідації наслідків стихійних лих, аварій, техногенних катастроф; здійснюють евакуацію населення, працюють у пунктах тимчасового розміщення, співпрацюють із ДСНС. Така діяльність характеризується високим рівнем ризику та потребує спеціального навчання.

Корпоративне волонтерство – це вид волонтерства, який здійснюється у межах соціальної відповідальності бізнесу. Компанії організовують благодійні акції, залучають працівників до волонтерських програм, підтримують суспільно значущі проєкти. Корпоративне волонтерство сприяє формуванню культури взаємодопомоги в середовищі підприємств та їх партнерських спільнот.

Молодіжне волонтерство є динамічним і мобільним видом діяльності, що охоплює участь студентів і школярів у соціальних ініціативах. Воно забезпечує формування громадянської активності, лідерських якостей, соціальної відповідальності та сприяє професійному самовизначенню молоді.

Характеристика всіх названих видів волонтерської діяльності дозволяє стверджувати, що волонтерство виступає багатофункціональним соціальним явищем, здатним ефективно реагувати на виклики сучасності. Різноманіття його видів забезпечує можливість охоплення широких цільових груп, формує умови для розвитку соціальної солідарності та сприяє зміцненню громадянського суспільства. В умовах сьогодення волонтерська діяльність набуває особливого значення як чинник національної стійкості та соціальної згуртованості населення.

2.2. Напрями, форми і методи волонтерської діяльності

У сучасних умовах волонтерська діяльність в Україні охоплює широкий спектр соціальних, гуманітарних, освітніх, культурних та оборонних ініціатив. Різноманітність напрямів, форм і методів волонтерства визначається суспільними потребами, рівнем розвитку громадянського суспільства, наявними ресурсами та характером викликів, зокрема у воєнний період.

Науковці підкреслюють, що ефективність волонтерської діяльності значною мірою залежить від правильно обраних організаційних підходів, методів роботи та форм взаємодії з населенням [30; 31].

Вивчення державних документів (Законів, Постанов кабінету міністрів тощо) констатують сформованість напрямів волонтерської . Згідно з Законом України «Про волонтерську діяльність» (2011) [17] та дослідженнями вітчизняних учених [20; 24], основними напрямками волонтерства є: соціальний напрям, гуманітарний напрям, медичний напрям, гуманітарний напрям, медичний напрям, освітній та культурно-просвітницький напрям, волонтерство у сфері оборони та безпеки, екологічний напрям та інформаційно-цифровий.

Соціальний напрям спрямований на підтримку вразливих категорій населення, а саме:

- осіб з інвалідністю;
- малозабезпечених сімей;
- людей похилого віку;
- дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування;
- внутрішньо переміщених осіб.

Соціальні волонтери здійснюють соціальний супровід, надають допомогу у побуті, допомагають у зверненнях до різних соціальних установ, звертаються в соціальні служби, здійснюють консультативну діяльність.

Гуманітарний напрям пов'язаний із забезпеченням громадян, які самі не можуть цього робити, продуктами, побутовими речами, медикаментами, облаштуванням шелтерів, пунктів видачі допомоги пунктів обігріву, сховищ, допомагають у сортуванні та розподілі гуманітарної допомоги.

Особливо актуальним цей напрям волонтерської діяльності є під час війни, стихійних лих і кризових ситуацій.

Медичний напрям передбачає надання волонтерами підтримки медичним закладам, шпиталям, здійснення транспортування та надання супроводу пораненим, підготовку тактичних аптечок, забезпечення транспортної допомоги тощо. Цей напрям регламентовано Кодексом цивільного захисту України (2012) [20].

Освітній та культурно-просвітницький напрям включає організацію таких видів діяльності :

- освітніх проєктів;
- мовних курсів;
- шкільних волонтерських програм;
- заходів патріотичного та громадянського виховання.

Дослідники зазначають, що освітнє волонтерство сприяє формуванню громадянської відповідальності молоді [56].

Волонтерство у сфері оборони та безпеки стосується безпосередньої допомоги Збройним силам України, територіальній обороні, добровольчим формуванням. Після 2014 року та особливо після 2022 року цей напрям став одним із провідних [23].

Екологічний напрям передбачає організацію волонтерами прибирання територій, висадку дерев, сортування відходів, природоохоронні акції.

Інформаційно-цифровий напрям пов'язаний із такими видами діяльності:

- веденням соціальних мереж волонтерських організацій;
- створенням інформаційних кампаній;
- боротьбою з дезінформацією;
- кібер-волонтерством
- роботою з цифровими платформами (наприклад, «єВолонтер»).

У волонтерській діяльності практикуються різні організаційні форми. Науковці (Безпалько О., Лях Т., Hustinx L.) виділяють дві основні групи форм волонтерської діяльності – організовані та неформальні.

Організовані форми волонтерства включають такі групи організаційних форм:

- у складі громадських та благодійних організацій;
- корпоративне волонтерство;
- волонтерські центри у закладах освіти;
- муніципальне волонтерство.

У складі громадських та благодійних організацій діють ті, що мають статут, структуру управління, координаторів, напрями роботи (наприклад: «Повернись живим», «Карітас Україна», Червоний Хрест).

Корпоративне волонтерство передбачає участь працівників компаній у соціальних ініціативах. Компанії розробляють програми КСВ, фінансують проєкти, залучають до волонтерської роботи свій персонал.

Волонтерські центри у закладах освіти функціонують у переважній більшості на базі університетів, шкіл, коледжів; здійснюють підготовку студентів-волонтерів, організовують і реалізують соціальні проекти.

Муніципальне волонтерство створюється і підтримується органами місцевого самоврядування для реалізації місцевих соціальних програм.

Неформальні форми волонтерства об'єднують у групі спонтанні ініціативи, мережеве волонтерство, сімейне та індивідуальне волонтерство.

Спонтанні ініціативи – це оперативна організація тимчасових волонтерських групи для надання термінової допомоги (наприклад, для допомоги сусідам, переселенцям тощо).

Мережеве волонтерство передбачає координацію через соціальні мережі та месенджери, що є характерним для молодіжних спільнот.

Сімейне та індивідуальне волонтерство організовує допомогу, що здійснюється особами чи сім'ями без формального членства в організаціях.

За кількістю осіб, які беруть участь у волонтерській діяльності вона може бути індивідуальною. В такому випадку вона надається самостійно, без причетності до конкретної волонтерської організації або участі у волонтерському проекті.

Колективне волонтерство, як правило здійснюється групою волонтерів. Групова волонтерська діяльність в основному спрямовується на проведення акцій або заходи у підготовці та проведенні яких бере участь декілька або велика група волонтерів. Наприклад гурткова робота чи волонтерська діяльність в організації «Пласт». Масове волонтерство в основному має місце коли потрібно виконати великий обсяг роботи за короткий термін часу. Наприклад, у випадках надзвичайних ситуацій, катастроф, стихійного лиха. Волонтерська допомога в таких випадках є надзвичайно потрібною. Можна навести багато випадків, коли волонтерські зусилля великої кількості людей рятували в критичних ситуація життя людям.

Великою за чисельністю є група, яка об'єднує методи волонтерської діяльності. Методи волонтерської діяльності – це способи та технології організації допомоги, взаємодії з отримувачами послуг, координації діяльності та мобілізації ресурсів. За дослідженнями українських і зарубіжних науковців [56], основними методами волонтерської роботи є: організаційно-координаційні, соціальної підтримки та допомоги, проєктного менеджменту, комунікативні методи, психологічні, методи цифрового волонтерства і методи безпекової роботи в умовах війни.

Розглянемо кожну групу цих методів. До організаційно-координаційних методів входять:

- створення волонтерських груп і штабів;
- планування та розподіл завдань;
- логістичне забезпечення;
- рекрутинг і навчання волонтерів.

Групу методів соціальної підтримки та допомоги складають:

- патронаж;
- соціальний супровід сімей;
- надання побутових послуг;
- адресна допомога (продукти, ліки, речі).

Метод проєктного менеджменту передбачає реалізацію соціальних проєктів, включаючи:

- розроблення проєктної заявки;
- фандрейзинг;
- PR-супровід;
- оцінювання одержаних результатів.

Проєктний менеджмент є одним із найбільш ефективних методів у структурованому волонтерстві [56].

Група комунікативних методів об'єднує:

- ведення соціальних мереж;

- інформування населення;
- проведення просвітницьких кампаній;
- партнерська взаємодія з організаціями.

Психологічні методи застосовуються у роботі з сім'ями, які пережили травму, психологічний стрес, втрату рідних і близьких людей. Вони поширені в роботі з внутрішньо переміщеними особами, ветеранами. До цієї групи входять:

- методи кризового консультування;
- емоційна підтримка;
- арт-терапевтичні практики;
- групові тренінги;
- метод кризового втручання.

Методи цифрового волонтерства включають:

- кіберзахист;
- інформаційну модерацію;
- онлайн-фандрейзинг;
- дистанційне навчання та консультування.

До групи методів безпекової роботи в умовах війни належать:

- інструктажі з мінної безпеки;
- алгоритми евакуації;
- робота в бронежилетах і касках;
- супровід військових адміністрацій тощо.

Важливим організаційним питанням є добір волонтерів. Поширеною є практика, коли волонтерів відбирають з числа кандидатів на конкурсній основі. Після відбору кандидатів з ними проводиться інструктаж, вивчаються їхня мотивація щодо заняття волонтерством, особистісні вміння, попередній професійний досвід тощо. Наступний етап – навчання. Для цього розробляється програма, формуються групи, відбувається навчання. А після підготовки волонтери заносяться в базу даних. Є також практика вносити

волонтерів до групи волонтерів- стажерів, а після проходження стажування волонтери залучаються організаціями до активної волонтерської діяльності.

2.3. Волонтерство як складова професійної діяльності майбутнього соціального педагога

У сучасних умовах розвитку українського суспільства волонтерство виступає важливим елементом професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів. Соціальний педагог працює у сфері допомоги людям, організації соціальної підтримки, соціального супроводу, профілактики проблем та сприяння розвитку соціальних ресурсів громади. Саме тому залучення студентів спеціальності «Соціальна педагогіка» або «Соціальна робота» до волонтерської діяльності є необхідною умовою формування їхньої професійної компетентності, емпатії, комунікативних навичок та готовності до практичної взаємодії з різними соціальними групами.

Науковці (О. Безпалько, Т. Лях, Л. Коваль, Н. Заверико) підкреслюють, що волонтерська діяльність є не лише формою громадянської активності, а й важливим засобом професійного становлення фахівців соціальної сфери, оскільки забезпечує розвиток ключових професійно значущих якостей: відповідальності, гуманізму, соціальної чутливості, вміння швидко реагувати на кризові ситуації та працювати в команді.

Волонтерство як елемент професійної компетентності соціального педагога є дуже важливою складовою професійної підготовки соціальних працівників і соціальних педагогів в умовах діяльності університету.

Професійний стандарт соціального педагога (МОН України, 2020; ОПП ВО спеціальності 231 Соціальна робота) визначає такі значущі компетентності:

- здатність до соціальної взаємодії та роботи з різними категоріями населення;
- здатність до організації соціально значущих заходів;
- готовність до кризової взаємодії;
- здатність до соціального супроводу та підтримки;
- комунікативна компетентність;
- здатність працювати у мультидисциплінарних командах;
- знання методів соціальної роботи;
- етична компетентність.

Більшість із цих компетентностей формуються саме через волонтерську діяльність. За висновками Л. Коваль, участь студентів у волонтерських програмах значно прискорює їхню професійну соціалізацію та формує практичну готовність до роботи у соціальній сфері [24].

Студенти мають можливість не тільки знайомитись з теоретичним змістом окремих курсів, таких, наприклад, як «Методика організації волонтерських груп» та інші.

Для професійного становлення майбутнього соціального педагога активна участь у волонтерстві має велике практичне значення. Безпосередня участь у волонтерській діяльності, проходження навчальної волонтерської практики формують необхідні для соціального педагога знання, уміння і навички, а також розвивають знатності до емпатії, толерантності та готовність допомагати людям в складних ситуаціях.

Участь у волонтерстві дає змогу студентам:

- взаємодіяти з людьми, що опинилися у складних життєвих обставинах;
- застосовувати технології соціального супроводу;
- організовувати заходи, акції, соціальні проєкти;
- виконувати патронажну, консультативну, комунікаційну роботу;

- працювати з дітьми, молоддю, літніми людьми, ВПО, людьми з інвалідністю, військовими та їхніми сім'ями.

Це дозволяє студентам набувати раннього практичного досвіду – важливої професійної складової, який неможливо отримати лише в академічній аудиторії, без безпосередньої діяльності, яка дає практичний професійний досвід.

Крім цього волонтерство сприяє розвитку емоційно-ціннісної сфери, а також сприяє формуванню:

- емпатії;
- толерантності;
- емоційної чуйності;
- здатності підтримувати та мотивувати інших;
- моральної відповідальності.

Згідно з тлумаченням О. Безпалько, ці якості є ключовими для професійної етики соціального педагога [2].

Волонтерство розвиває лідерські та організаторські здібності. Соціальний педагог часто виконує роль координатора соціальних програм. Волонтерство дає можливість відпрацювати:

- менеджмент груп,
- розподіл обов'язків,
- планування соціальних заходів,
- управління ресурсами,
- командотворення.

Волонтерство сприяє розвитку професійної рефлексії. Під час волонтерської діяльності студенти стикаються з реальними соціальними проблемами, що сприяє:

- формуванню реалістичного уявлення про професію;
- переосмисленню власних цінностей;
- усвідомленню професійних труднощів;

- формуванню особистої професійної позиції.

В останні роки в закладах вищої освіти значно активізувалась волонтерська робота, розширились напрями волонтерської діяльності, урізноманітнилися волонтерські практики, значно підвищилась активність та ініціатива самих студентів.

У ЗВО України створюються волонтерські центри, студентські соціальні служби, штаби допомоги ВПО, ініціативні групи.

Вони реалізують:

- соціальні проєкти (підтримка дитячих інтернатів, будинків для літніх людей);
- гуманітарну допомогу (збір продуктів, ліків, речей першої необхідності);
- освітні проєкти (мовні клуби, тренінги, майстер-класи);
- психологічні практики (підтримка дітей і сімей у кризових ситуаціях);
- проєкти допомоги військовим та цивільним у зоні бойових дій;
- участь у заходах громадських організацій («Карітас», «Українська Волонтерська Служба», УСАД та ін.).

Науковці підкреслюють, що залучення студентів до волонтерства у ЗВО є ефективною педагогічною технологією формування професійної готовності [30; 31].

Волонтерська діяльність у період війни стала також фактором професійної підготовки соціального педагога. Умови війни актуалізували роль волонтерства у підготовці фахівців соціальної сфери. Студенти-соціальні педагоги залучені до:

- роботи у шелтерах для ВПО;
- евакуаційних центрах;
- психосоціальної підтримки дітей і сімей;
- роботи на гуманітарних складах;

- організації волонтерських акцій для військових;
- надання цифрової волонтерської допомоги (інформаційна підтримка, кібербезпека тощо).

Такий досвід формує компетентності кризової взаємодії, без яких сучасний соціальний педагог не може ефективно працювати.

У професійній підготовці проблеми та виклики використання волонтерства стали чинником удосконалення змісту навчання студентів.

Попри значні переваги, існують певні проблеми:

- нерівномірність можливостей волонтерського залучення студентів у різних регіонах;
- ризики емоційного вигорання;
- недостатня кількість супервізорів у навчальних закладах;
- не завжди чіткі межі між навчальною і волонтерською діяльністю;
- відсутність системної методичної бази для інтеграції волонтерства у навчальні програми.

Виникла гостра потреба у розробці необхідного методичного забезпечення сучасних волонтерських практик, їх педагогічне планування та регулярна рефлексія.

Волонтерство спирається не тільки на норми та правила організації волонтерської діяльності, а в основі всього волонтерського руху покладено загальнолюдські та гуманістичні цінності. Зразки поведінки волонтерів поступово стають нормою поведінки в житті кожної людини та більшої частини у житті суспільства. Тому доже важливо щоб досвід волонтерської діяльності був ефективно інтегрований у навчальний процес підготовки соціальних педагогів.

Отже, безпосередня участь студентів у волонтерській діяльності суттєво допомагає їх самовизначенню та самоствердженню, формує уміння відстоювати свої переконання, проявляти почуття толерантності до поглядів

та життєвих позицій і поглядів іншої людини, удосконаленню своїх комунікативних здібностей тощо.

Висновки до 2 розділу

Особливості волонтерської діяльності в умовах війни визначаються кризовим характером ситуації, високим ступенем ризику, необхідністю швидкого реагування та мобілізації ресурсів. Волонтерство стає стратегічним фактором національної безпеки, гуманітарної підтримки населення та стійкості держави. Діяльність добровольців набуває ознак професіоналізації, мережовості, цифровізації та міжнародної інтеграції, що забезпечує її ефективність і вплив у сучасних воєнних умовах.

Напрями, форми та методи волонтерської діяльності в Україні є надзвичайно різноманітними й охоплюють усі сфери суспільного життя. У воєнний час їхня роль суттєво зростає, набуваючи стратегічного значення для забезпечення обороноздатності, гуманітарної безпеки та соціальної підтримки населення. Правильно обрані методи та форми волонтерської активності підвищують ефективність роботи волонтерів і сприяють сталому розвитку громадянського суспільства.

Волонтерська діяльність є невід'ємною складовою професійної підготовки майбутнього соціального педагога. Вона сприяє формуванню професійних компетентностей, розвитку ціннісно-мотиваційної сфери, набуттю практичного досвіду, готовності працювати в умовах соціальної напруги та кризових ситуацій.

Залучення студентів до волонтерства підвищує їхню соціальну активність, розширює професійний світогляд і поглиблює розуміння соціальних процесів.

Таким чином, волонтерство виступає важливим педагогічним інструментом формування сучасного фахівця соціально-педагогічної сфери,

здатного ефективно здійснювати професійну діяльність у реальних умовах українського суспільства. Для молоді, студентів волонтерська діяльність надає унікальну можливість для самореалізації, удосконалення комунікативних здібностей, розвитку активності, організованості та відповідальності.

ВИСНОВКИ

У магістерському дослідженні здійснено аналіз особливостей організації волонтерської діяльності в сучасних умовах розвитку українського суспільства. На основі вивчення нормативно-правової бази, історичних передумов, сучасних викликів та практичних аспектів волонтерства сформульовано низку узагальнень та висновків.

Встановлено, що волонтерська діяльність є важливою складовою громадянського суспільства, яка поєднує соціальну відповідальність, гуманізм, ініціативність та самоорганізацію громадян. Волонтерство в Україні має глибокі історичні традиції, що формувалися через братства, просвітницькі товариства та благодійні організації. Сучасне українське волонтерство пройшло складну еволюцію — від локальних проявів взаємодопомоги до структурованої системи громадської активності.

Аналіз нормативно-правової бази засвідчив, що функціонування волонтерської діяльності забезпечується комплексом законодавчих актів, серед яких центральне місце посідає Закон України «Про волонтерську діяльність». Умови воєнного стану актуалізували потребу в адаптації чинного законодавства, спрощенні механізмів залучення волонтерів, підвищенні безпеки та прозорості їх діяльності.

З'ясовано, що після 2014 року, а особливо з початку повномасштабної війни 2022 року, волонтерський рух в Україні набув виняткової масштабності та суспільної значущості.

Волонтери виконують важливі функції в сферах оборони, гуманітарного реагування, евакуації, медичної допомоги, інформаційної підтримки, психологічної допомоги. Волонтерство стало ключовим елементом національної стійкості та безпеки.

Теоретичний аналіз напрямів, форм і методів волонтерської діяльності дав можливість визначити, що сучасне волонтерство характеризується

різноманітністю та динамічністю, охоплює соціальні, гуманітарні, освітні, медичні, культурні, оборонні, екологічні та цифрові напрями. Ефективність волонтерської роботи залежить від застосування відповідних форм (організованих та неформальних) і методів (координаційних, психологічних, інформаційних, проектних, логістичних, кризових).

Встановлено, що практичний досвід волонтерської діяльності в умовах війни вирізняється високим рівнем ризику, потребою в оперативності, мобільності та міжсекторальній взаємодії. Волонтерські ініціативи сьогодні є масштабними мережевими структурами, які активно використовують цифрові платформи, міжнародні партнерства та інноваційні форми логістики й комунікації.

Встановлено, що волонтерство відіграє надзвичайно важливу роль у професійному становленні майбутніх соціальних педагогів. Воно сприяє розвитку професійних компетентностей, формує емпатійність, відповідальність, соціальну чутливість, уміння працювати з різними категоріями населення. Участь у волонтерських програмах забезпечує студентам набуття цінного практичного досвіду, що відповідає сучасним вимогам соціально-педагогічної професії.

Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що волонтерська діяльність у сучасних умовах є стратегічним ресурсом розвитку держави, громад та соціальної сфери. Вона виконує важливі функції у забезпеченні гуманітарної, соціальної й оборонної підтримки населення, сприяє налагодженню співпраці між громадянами, владою, міжнародними структурами.

Водночас ефективна організація волонтерства потребує державної підтримки, професійного менеджменту, інституційного зміцнення, належної підготовки та мотивації волонтерів.

Результати дослідження можуть бути використані в діяльності соціальних педагогів, викладачів, керівників волонтерських організацій,

органів місцевого самоврядування та освітніх установ з метою удосконалення системи волонтерської роботи, підвищення її ефективності та стійкості в умовах сучасних суспільних викликів.

Список використаних джерел

1. Асоціація волонтерів України. Річний звіт про діяльність організації за 2021 рік. Київ: АБУ, 2022. 60 с.
2. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 320 с.
3. Бреславська Ганна. Волонтерська діяльність як засіб формування патріотичних якостей особистості. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2024. № 1-2. С.135–136.
4. Волонтерство в соціальній роботі: навч. посіб. / Упор. Калениченко Р.А. К.: КиМУ, 2008. 86 с.
5. Волонтерство: poradnik dla organizatora wolonterskiego ruchu / Уклад. Т.Л. Лях, Авт. кол. : О.В.Безпалько, Н.В. Заверіко, І.Д. Зверева. К. : ВГЦ «Волонтер», 2011. 176 с.
6. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики : аналіт. доп. К. : НІСД, 2015. 36 с.
7. Волуйко О.М., Микитюк О.М. Волонтерська діяльність як чинник реалізації заходів правового режиму воєнного стану в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 2. С. 243–247.
8. Восьме загальнонаціональне опитування: Україна в умовах війни. Соціальна група. (2022, 6 квітня). РЕЙТИНГ. https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ua_1200_ua_042022_v___i_press.pdf
9. Говоруха Н.О. Типи волонтерської діяльності. Інноваційна педагогіка. 2018. Випуск 8. С. 24 – 27.
10. Гевчук Н., Опалюк Т. Волонтерство як чинник формування соціальної активності студентської молоді. Ввічливість. Humanitas. 2024. № 2. С. 116–125. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.2.17>
11. Голова Н. І. Професійно-особистісне зростання майбутніх соціальних працівників в процесі волонтерської діяльності. Теоретичні та

методичні аспекти соціальної діяльності : монографія / відп. ред. Л. О. Данильчук, Л. І. Романовська. Хмельницький : Фоп Цюпак А.А., 2020. Т. 1. С. 88–126.

12. Горінов П., Драпушко Р. Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження: монографія. Київ: Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2022. 240 с.

13. Громадянське суспільство та волонтерство: теоретичні та практичні аспекти / за ред. О. М. Бойка. Київ: Видавництво «Юридична думка», 2020. 276 с.

14. Гук Ольга. Історико-теоретичні засади становлення і розвитку волонтерства. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2024. № 2 (20). С. 15–20.

15. Загальнонаціональне дослідження. Волонтерство в Україні. United Nations Ukraine. URL: <http://www.un.org.ua/images/volunteer.pdf>

16. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012 № 5073-VI.

17. Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2011 № 3236-VI.

18. Закон України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 № 4572-VI.

19. Закон України «Про соціальні послуги» від 17.01.2019 № 2671-VIII.

20. Заверико Н. В. Волонтерська діяльність: зміст, напрями та форми. Київ: КНЕУ, 2015. 198 с.

21. Захарчук Р. А. Загальна характеристика окремих напрямків волонтерської діяльності. Київський часопис права. 2024. No 1. С. 167–172.

22. Кліх Т. Г. Волонтерська діяльність як особлива форма соціальної активності. Наукові записки Львівського університету бізнесу і права. 2024. (Випуск 40). <https://doi.org/10.5281/zenodo.10972682>

23. Кириченко В. І. Волонтерський рух в умовах військового конфлікту: соціальний вимір. Київ: Вид-во НАДУ, 2020. 176 с.
24. Коваль Л. Г. Волонтерський рух в Україні: теоретичні засади та практичний досвід. Тернопіль: Астон, 2014. 240 с.
25. Козубовська І.В., Козубовський Р.В., Милян Ж.І. Залучення майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери до волонтерської діяльності (методичні рекомендації). Ужгород, 2022. 34 с.
26. Корж-Ікаєва Т. Механізм адміністративно-правового регулювання волонтерської діяльності в Україні. Філософські та методологічні проблеми права. 2024. № 2 (28). С. 48–60. doi: 10.33270/02242802.48.
27. Кудін М. О. Особливості залучення молоді до волонтерської діяльності в умовах сучасного суспільства. Чернігів, 2022. 105 с.
28. Кодекс цивільного захисту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>
29. Лях Т. Л. Соціальна робота: теорія і практика: навч. посіб. Київ: Каравела, 2017. 312 с.
30. Лях Т., Спіріна Т., Котелевець А. Організація волонтерської діяльності в соціальній роботі. Актуальні питання соціальної роботи : навч. посіб. / ред.: О. Епель, Т. Лях, І. Силантьєва. Ужгород, 2023. С. 349–373.
31. Лях Т., Лютий В., Жуков В. Волонтерська діяльність студентів як шлях до їхньої активної участі у суспільному житті громади. Ввічливість. Humanitas. 2024. №3. С. 68–76, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.3.10>
32. Матвійчук Олена. Залучення та робота з волонтерами в громадському секторі. Луцьк, 2023. 91 с.
33. Мартинюк Я. До питання впливу волонтерської діяльності на соціальну згуртованість: виклики сьогодення. Social Work and Education. 2024. Vol. 11, No. 2. pp. 203-212. DOI:10.25128/2520-6230.24.2.3

34. Манелюк Ю. М., Луценко В. Р., Савчук Н. І. Волонтерський рух України в умовах військової агресії. Політикус. 2022. Випуск 6. С. 29 – 33.
35. Менеджмент волонтерських програм: посібник для підготовки менеджерів волонтерських програм / Т. Журавель та ін. ; ред. Т. І. Сила, Т. Л. Лях. Київ : ФОП Буря О. Д., 2020. 174 с. URL: <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/33847/>
36. Методика організації волонтерських груп : словник / автори-укладачі Орест Гук, Мар'яна Клим. Дрогобич : Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2024. 83 с.
37. Моторна Марія. Волонтерство як складова підготовки майбутнього соціального працівника (соціально-культурна робота). Соціальна робота та соціальна освіта. 2024. Випуск 1 (10). С. 110–121.
38. Менеджмент волонтерських груп від А до Я : навч.-метод. посіб. / З. Бондаренко та ін. ; ред. Т. Лях. Київ : Версо-04, 2012. 288 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3486/>.
39. Моторна М. Підготовка майбутніх соціальних працівників до волонтерської роботи в закладах вищої освіти України: сучасний стан. Humanitas. 2024. № 1. С. 59–67. URL: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.1.9>
40. Підгайна В. В. Волонтерський рух в умовах повномасштабної війни в Україні. Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів. Вінниця, 2023. С. 423–426. <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1913984e-1039-4364-b216540ede0eb674/content>
41. Підготовка волонтерів та їх роль у реалізації соціальних проєктів / за заг. ред. І.Д. Зверєвої, Г.М. Лактіонової. К. : Науковий світ, 2011. 49 с.
42. Поліщук Н. Волонтерська діяльність студентів в освітньому середовищі університету. Věda a perspektivy. 2023. № 4(23). URL: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-4\(23\)-113-126](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-4(23)-113-126)

43. Попова С.М., Тельний М.А. Особливості здійснення волонтерської діяльності в умовах воєнного стану: адміністративно-правові аспекти. Вісник Кримінологічної асоціації України. 2023. № 30 (3). С. 304–316. <https://doi.org/10.32631/vca.2023.3.26>
44. Посібник волонтера / В. В. Вашкович та ін. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 88 с.
45. Психологічні особливості волонтерської діяльності : матеріали наук.-практ. круглого столу (Київ, 31 берез. 2025 р.) / ред. кол.: С.А. Мозоль, О.В. Кульчицька, Н.С. Полудьонна, О.С. Христюк. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2025. 124 с.
46. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 року. № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>
47. Романовська Л. І. Волонтерство як засіб професійної соціалізації майбутніх соціальних працівників. Наукові записки [Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. 2013. № 1. С. 77–82.
48. Робота з волонтерами та її соціальне значення. URL: <https://zahyst.ks.ua/2014/09/roбота-zvolonterami-ta-%D1%97%D1%97-socialne-znachennya/>
49. Сірко В. С. Волонтерство під час війни в Україні: Права та гарантії. Південноукраїнський правничий часопис. 2023. №2. С. 124-129. <https://dspace.oduvs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0e4880e0-00f8-4e08-aa78c6a5f7e82b0d/content>
50. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія / За заг. ред. проф. І. Д. Зверєвої. К. : Центр учбової літератури, 2008. 336 с.
51. Соціальна педагогіка / За ред. проф. Капської А. Й. Київ : Центр навчальної літератури, 2009. 256 с.
52. «Становище молоді в Україні»: Аналітичний звіт, складений Робочою групою ООН у справах молоді. К., 2021. 80 с. URL: <https://mms.gov.ua/molodizhnapolitika/bazadoslidzhen/sociologichnidoslidzhennya>

53. Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції «Соціальна робота та волонтерство: інтеграційний підхід», Львів, 2020 р. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 98 с.

54. Тичина Л.М. Особливості підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до соціально-педагогічної діяльності з мотивації молоді до волонтерської діяльності в закладі вищої освіти. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції «сучасні реалії та перспективи соціального виховання в різних соціальних інституціях. Харків, 2023. С. 340 – 347.

55. Українська Волонтерська Служба. Аналітичний звіт про стан волонтерства в Україні 2023. Київ, 2023.

56. Brudney J. L., Meijs L. C. The Work of Volunteers in Nonprofit Organizations. Nonprofit Management and Leadership. 2016.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета

для вивчення мотивації та готовності студентів до волонтерської діяльності

Шановний(а) студент(ка)!

Опитування проводиться з метою вивчення ваших інтересів, мотивації та досвіду у сфері волонтерської діяльності. Анкетування є анонімним.

1. Чи брали Ви участь у волонтерській діяльності?
 - Так
 - Ні
 2. Якщо «так», у яких напрямках? (можна обрати кілька)
 - Гуманітарна допомога
 - Робота з дітьми
 - Підтримка ВПО
 - Допомога військовим
 - Медична допомога
 - Освітні/культурні проєкти
 - Інше (вкажіть) _____
 3. Що мотивує Вас долучатися до волонтерства?
 - Бажання допомогти іншим
 - Прагнення здобути досвід
 - Спілкування та нові знайомства
 - Громадянська позиція
 - Рекомендація друзів/викладачів
 - Інше _____
 4. Як Ви оцінюєте рівень своєї готовності до волонтерства?
 - Високий
 - Середній
 - Низький
 5. У яких формах волонтерської діяльності ви хотіли б брати участь?
-
6. Ваші пропозиції щодо покращення організації волонтерської діяльності у ЗВО:
-

Схема
організації волонтерської діяльності в умовах воєнного стану

Складові елементи:

- 1. Аналіз потреб**
 - Визначення цільових груп
 - Збір інформації з громад, військових адміністрацій, гуманітарних центрів
- 2. Формування волонтерських команд**
 - Рекрутинг
 - Інструктаж
 - Розподіл ролей
- 3. Планування діяльності**
 - Визначення напрямів допомоги
 - Логістичні маршрути
 - Координація з НУО та владою
- 4. Реалізація діяльності**
 - Гуманітарна допомога
 - Медичний супровід
 - Евакуація
 - Психологічна підтримка
- 5. Оцінювання результатів**
 - Моніторинг
 - Аналіз ефективності
 - Коригування планів

Основні напрями волонтерської діяльності в Україні

Напря́м	Змі́ст дія́льності	Приклади організацій
Гуманітарний	Забезпечення продуктами, одягом, генераторами, ліками	Червоний Хрест України, Карітас
Соціальний	Робота з особами похилого віку, сім'ями, ВПО	Місцеві центри соцслужб
Освітній	Тренінги, майстер-класи, патріотичне виховання	ЗВО, Молодіжні центри
Медичний	Допомога шпиталям, забезпечення аптечками	Госпітальні волонтери
Військовий	Амуніція, дрони, техніка	«Армія SOS» «Повернись живим»
Психологічний	Підтримка дітей, ветеранів, сімей	Психологічні центри
Цифровий	Кіберзахист, інформаційні кампанії	ІТ-волонтерські групи

Приклад інформаційної листівки волонтерського центру

Волонтерський центр «Разом допоможемо»

Надає допомогу:

- людям, постраждалим від війни;
- внутрішньо переміщеним особам;
- військовим підрозділам;
- сім'ям із дітьми;
- людям похилого віку.

Наші контакти:

Тел.: +38 (0XX) XXX-XX-XX

Email: volunteer.center@ukr.net

Адреса: вул. _____, буд. _____, м. _____

**Приклад договору про волонтерську діяльність
(скорочений варіант)**

Сторони:

Волонтерська організація «_____» та волонтер _____

Предмет договору:

Надання волонтером безоплатної допомоги у сфері _____

Права волонтера:

- отримувати інформацію та інструктаж;
- працювати у безпечних умовах;
- отримувати необхідні засоби захисту;
- мати страхування (за наявності).

Обов'язки волонтера:

- виконувати завдання координатора;
- дотримуватись правил техніки безпеки;
- не розголошувати конфіденційну інформацію.

Строк дії договору: _____

Підписи сторін: _____

**Оцінювальна форма
волонтерської діяльності студента**

ПІБ студента: _____

Місце проходження практики/волонтерської діяльності:

Перелік виконаних завдань:

Компетентності, що проявилися:

- ☐ Комунікація
- ☐ Організаторські навички
- ☐ Вміння працювати в команді
- ☐ Вирішення конфліктів
- ☐ Емпатія
- ☐ Відповідальність

Коментарі координатора:

Підпис координатора: _____